

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Mobbing I kroppsøvingsfaget
Bullying in Physical Education

Kandidatnummer 107

Faglærer i kroppsøving og idrettsfag.

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett/Institutt for
idrett, kosthald og naturfag

Veileder Ann-Kristin Nilsen

31.05.2019

Ord:10742

Norsk sammendrag

Tittel: Mobbing i kroppsøvingsfaget	
Forfatter: Kristine Brenden Solvang. Bachelor i faglærer i kroppsøving og idrettsfag ved Høgskulen på Vestlandet avdeling Bergen.	
År: 2019	Sider: 40
Emneord: Mobbing, kroppsøving	
Sammendrag: I denne bacheloroppgaven, <i>Mobbing i kroppsøvingsfaget</i> , blir det sett på hvordan tre kroppsøvingslærere erfarer og håndterer mobbing i faget. Det ble undersøkt rundt begrepsforståelse knyttet til mobbebegrepet, arbeidet mot mobbing på skolen, lærernes erfaringer rundt mobbing i faget, hvordan lærerne har håndtert eventuelle mobbesituasjoner, samt om det gjøres noen konkrete forebyggende tiltak i undervisningen som er med på å forebygge mobbing. Med utgangspunkt i dette ble problemstillingen utformet til « <i>Hvordan erfarer og håndterer kroppsøvingslærere mobbing i kroppsøvingsfaget?</i> ». Funn fra oppgaven viser at lærerne erfarer at mobbing forekommer i kroppsøvingundervisningen og lærerne håndterer mobbingen ganske likt. Garderobesituasjonen er en arena lærerne ikke beveger seg særlig inn på. Alle lærerne jobber forebyggende mot mobbing i kroppsøvingsfaget ved å for eksempel legge til rette for et mestringsorientert læringsklima.	

Engelsk sammendrag (Abstract)

Title: Bullying in Physical Education	
Author: Kristine Brenden Solvang. Bachelor degree in teacher in physical education and sports by Western Norway University of Applied Sciences located in Bergen.	
Year: 2019	Pages: 40
Keywords: Bullying, physical education,	
Summary: This bachelor's thesis, <i>Bullying in Physical Education</i> , focuses on how three teachers who educate in physical education in the upper secondary school experience and handle bullying in class. The teachers were asked about the understanding of bullying as a concept, how the school work against bullying, the teachers experience with bullying and how the teachers have managed different situations. They were also asked if there are any specific actions during class to prevent bullying. Based on this, the research question was addressed as "Which Experiences and how does Teachers in Physical Education Handle Bullying?". During this assignment, it was discovered that the teachers have experienced that bullying occurs in physical activity. The bullying is mostly handled equally by the teachers. The locker rooms are an arena where the teachers has experienced that bullying exist, but the teachers rarely enter. All the teachers are working preventive against bullying in physical activity with for example motivational climate.	

Forord

Denne bacheloroppgaven har blitt skrevet våren 2019. Da jeg skulle velge tema for min oppgave tok jeg utgangspunkt i min tidligere praksis i skolen. Gjennom ulike undervisningssituasjoner i kroppsøving har jeg observert tendenser på at mobbing kan finne sted i kroppsøvingsundervisningen i form av kommentarer, blikk, utestengelse og at elever lar vær å spille hverandre gode. Som fremtidig faglærer i kroppsøving og idrettsfag vil det være viktig for meg hvordan elevene har det på skolen og i kroppsøvingsfaget. Det vil være viktig for meg å vite hva jeg kan bidra med for at de skal trives og at mobbing ikke skal finne sted.

Arbeidet med oppgaven har vært både lærerikt og krevende. Jeg har vært heldig og fått grave dypere i et tema jeg synes er veldig spennende og interessant. Elever som blir utsatt for mobbing er stort tilbakevennende problem i skolen. Det at jeg engasjerer meg så mye innenfor dette tema har bidratt til å gjøre denne skriveprosessen mye enklere. Bachelorskrivingen har vært en lang og strevsom prosess, men det er også veldig givende når en begynner å se resultater og helheten i det en forsker på. Dette har vært en fin prosess å ta med seg videre i livet og forskningsresultater som jeg vil ha nytte av i læreryrket.

Det har vært tre lærerike og morsomme år ved faglærerutdanningen i kroppsøving og idrettsfag. Først vil jeg takke mine flotte intervjuobjekter som har brukt av sin tid til å komme med innspill til oppgaven. Det hadde ikke vært mulig uten dere.

En stor takk til veilederen min Ann-Kristin Nilsen for gode spørsmål, konstruktive tilbakemeldinger og raske svar. Jeg vil også sende en stor takk til samboeren min, Erlend, som også har skrevet bachelor samtidig som meg. Vi har hatt mange gode samtaler, diskutert/kranglet litt, men for det meste vært til stor hjelp og støtte for hverandre.

Bergen, 30 Mai, 2019

Kristine Brenden Solvang.

Innholdsfortegnelse

Norsk sammendrag	1
Engelsk sammendrag (Abstract)	2
Forord.....	3
1.0 Innledning	6
2.0 Bakgrunn og teori	8
2.1 Mobbing.....	8
2.2 Konsekvenser av mobbing.....	9
2.3 Tiltak og forebygging	10
2.4 Mobbing i kroppsøvningsfaget	12
3.0 Metode	14
3.1 Valg av metode	14
3.2 Rekruttering og presentasjon av informanter.....	14
3.3 Intervjuguide	14
3.4 Gjennomføring av intervju.....	15
3.5 Etisk drøfting	15
3.6 Validitet i forhold til datainnsamlingen	16
4.0 Resultater	17
4.1 Begrepsforståelse knyttet til mobbebegrepet og arbeidet mot mobbing på skolen.	17
4.2 Hva er kroppsøvningslæreres erfaringer med mobbing i faget? Og hvordan er eventuelle saker blitt håndtert?.....	18
4.3 Gjør kroppsøvningslærerne noen konkrete valg i undervisning som er med på å forebygge mobbing?	21
5.0 Diskusjon	23
5.1 Læreres forståelse av mobbebegrepet.....	23
5.2 Hvordan mobbing håndteres	24
5.2.1 Skolen	24
5.2.2 Mobbing i kroppsøving.....	24

5.2.3	Forebyggende tiltak i kroppsøving	27
5.2.4	Metodekritikk.....	28
6.0	Konklusjon.....	29
7.0	Litteraturliste	30
8.0	Vedlegg.....	33
8.1	Vedlegg 1 Vurdering fra NSD	33
8.2	Vedlegg 2 Intervjuguide	35
8.3	Vedlegg 3 Informasjonsskriv	37
8.4	Vedlegg 4 Samtykkeerklæring.....	39

1.0 Innledning

Kroppsøving er et allmenndannende fag hvor formålet for faget sier at det skal inspirere til en fysisk aktiv livsstil og livslang bevegelsesglede (Utdanningsdirektoratet, 2015). Kroppsøving skal bidra til at elevene opplever glede, mestring og inspirasjon ved å delta i forskjellige aktiviteter sammen med andre (Utdanningsdirektoratet, 2015). Faget skiller seg fra andre skolefag ved at elevene eksponerer og utleverer seg selv og sin kropp på en synlig måte. Bru, Idsøe & Øverland (2016) nevner at der en på en eller annen måte eksponerer seg selv og frykter kritiske blikk fra andre, blant annet er knyttet til sosial angst. I dag sliter flere elever i skolen med psykiske lidelser og sosial angst (Bru et al., 2016). Prinsippet om tilpasset opplæring §1-3 er sentralt i Norsk skole og undervisningen skal tilpasset evnene og forutsetningene til den enkelte elev (Utdanningsdirektoratet, 2018). Læringsklima i undervisning utvikles bevisst og ubevisst gjennom kommunikasjon og samhandling som skjer i undervisning (Høigaard, 2016, s. 154). Mobbing og manglende mestring i skolen er blant de mest alvorlige risikofaktorene for ungdoms psykiske helse (Major, 2011).

Mobbing er et lovbrudd. I opplæringsloven §1-1, siste ledd-, i formålsparagrafen for skolen står dette: *«Skolen og lærerbedriften skal møte elevane og lærlingane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast»*. Mobbing berører mange og er i skolen et verdensomspennende problem (Wang & Ronald, 2012). I Norge våkner omtrent 60.000 barn og unge hver morgen til angsten for å bli mobbet (Roland, 2007, s. 27). Dette betyr at et stort antall elever ikke har det bra i skolehverdagen og at mobbingen kan gi de skolerelaterte, psykiske og psykologiske konsekvenser. Regjeringen har opprettet foreninger og nettverk mot mobbing, skoler gjennomfører ulike former for antimobbeprogrammer og Fylkesmannen kan skrive ut bøter til skoler som ikke hindrer mobbing. Mobbing er likevel et tilbakevendende problem som ikke bare skjer utenfor klasserommet, i friminuttene, men også i undervisningen.

En ønsker å forebygge mobbing slik at barn og unge ikke opplever eller føler seg ukomfortable med skolehverdagen og slik at ikke ting skal utarte seg og at ikke flere skal bli mobbet. Som lærer skal en forebygge, avdekke og stoppe mobbing (Sandsleth, 2007). En må være i stand til å hjelpe og forstå at mange av de akademiske, sosiale og atferdsmessige problemene som barna har kan skyldes mobbing. Ved at elevene får en bedre forståelse og støtte fra læreren kan det være at de får bedre forutsetninger for å prestere i samsvar med sine forutsetninger (Idsøse & Cosmovici, 2011, s. 97). Dersom mobbingen også foregår i kroppsøvningsundervisningen på skolen i Norge, vet vi ikke noe om hvordan dette fortoner seg grunnet få studier. Som fremtidig kroppsøvningslærer er det interessant å undersøke dette nærmere.

Problemstilling er formulert slik:

«Hvordan erfarer og håndterer kroppsøvningslærere mobbing i kroppsøvningsfaget?»

Jeg ønsker å se nærmere på hvordan tre kroppsøvningslærere erfarer mobbing i faget, og hvordan disse håndteres. Det å håndtere forstås som hvordan lærerne forebygger mobbing i kroppsøvningsundervisningen, og hvilke tiltak som settes i verk dersom mobbing blir oppdaget. Lærernes forståelse av skolens planer og begrepet mobbing er også sentral for drøfting av problemstilling da det kan tenkes at dette vil kunne påvirke deres håndtering av mobbing i faget.

I oppgaven forstås mobbing som at en person er mobbet eller plaget når hun eller han gjentatte ganger over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer (Olweus, 1992, s. 17). Definisjonen til Olweus vil bli brukt i dette studiet.

2.0 Bakgrunn og teori

Her blir tidligere forskning og teorigrunnlag presentert om hverandre. Teoridel og bakgrunn omhandler hvilke aktuelle emner som er viktig i forståelsen av problemstillingen.

Det blir redegjort for begrepet mobbing, konsekvenser av mobbing, tiltak og forebygging.

2.1 Mobbing

I arbeidet med mobbeproblematikk i skolen møter vi mest sannsynlig spørsmål som: hva er mobbing og hva menes med mobbing (Sandsleth, 2007)? Dette er spørsmål det ikke alltid er like lett å gi konkrete svar på, på grunn av uklare overganger og elementer som tøysning, erting, terging og tulling kan spille inn i den vanlige sosialiseringprosessen hos barn og unge (Sandsleth, 2007). Definisjonen på mobbing er kompleks. Det finnes flere definisjoner og Dan Olweus står for kanskje den mest kjente definisjonen. Han utdyper at en negativ handling er når ubehag eller skade blir, eller forsøkt påført en annen person med hensikt og kan bli påført verbalt eller ved håning og trussel. Negative handlinger blir også påført ved fysisk kontakt der offeret blir påført fysisk skade ved for eksempel, sparking, slag og holdt fast mot sin vilje. Stygge gester eller bli vendt ryggen til er også negative handlinger. For at en atferd skal kunne kalles mobbing må det gjentas, og foreligge en ubalanse i styrkeforholdet mellom mobberen/mobberne og mobbeofferet/mobbeofrene (Olweus, 1992, s. 18).

Det finnes flere former for mobbing og tradisjonell mobbing skjer fysisk, verbalt eller ved utfrysning. Verbal er den vanligste formen og brukes av jenter og gutter. Fysisk mobbing benyttes oftere av gutter enn jenter og er mindre utbredt. Flest jenter benytter seg av utfrysning (Læringsmiljøsenderet, 2015). Tradisjonell mobbing kan være åpen eller skjult og ved åpen mobbing er angrepet åpent og tegnene er tydelige for mobbeofferet og andre som er til stede. Ved skjult mobbing er det kamuflerte eller tvetydige tegn og mobbing mellom jenter bærer ofte preg av skjulte tegn og kjennetegnes best ved krenkende og nedlatende handlinger som kommentarer, blikk og unngående adferd (Falck, 2010).

Tradisjonelt sett har mobbing foregått ansikt til ansikt i skolen. I de senere årene med sosiale medier sitt inntog og den teknologiske utvikling har det medført at vi har fått nye, kraftige verktøy til kommunikasjon og informasjonsutveksling (Roland & Auestad, 2005). Digital mobbing skjer gjennom for eksempel sosiale medier der mobberen får større mulighet for anonymitet og publisitet. Ved å mobbe digitalt kan en nå ut til mange flere, dette vil gjøre at offeret aldri føler seg trygg (Sjursø, Fandrem & Roland, 2016). Digital og skjult mobbing skjer ofte uten voksne til stede som kan gripe inn og stoppe den, og kan derfor være vanskelig å oppdage.

Eidhamar, Salvesen & Hølen (2007) skriver at Dan Olweus definerer mobberne slik:

Har et behov for å dominere andre og hevde seg selv. Han er gjerne aggressiv og aksepterer bruk av vold i større grad enn gjennomsnittsbarnet. Dessuten har han liten evne og vilje til å vise empati og leve seg inn i offertes situasjon (s. 218)

Behov for selvhevdelse, vanskelige familiære forhold og dårlig selvbilde kan se ut som de sentrale elementene og kan være lettere å ta de som er svakere (Grimsmo, 2012). Ungdom som mobber andre, har økt risiko for en antisosial eller kriminell utvikling (Olweus, 2011). Manglende sosiale ferdigheter, opplevelse av en type «gevinst», følelse av å være mektig kan være årsaker til at en mobber eller styrke sin posisjon i gruppen for å unngå å bli mobbet selv.

2.2 Konsekvenser av mobbing

Utdanningsdirektoratet (2017) skriver at å bli utsatt for mobbing har sammenheng med et bredt spekter av helseproblemer, sosiale vansker og kan ha sammenheng med økt fravær fra skolen og dårligere skoleprestasjoner. Dårlige skoleprestasjoner og fravær kan skyldes mobbing. Berthold & Hoover (2000) fant ut at elever som mobbes er «høyere» på skolevegring da de er redd for egen sikkerhet. Elever utsatt for mobbing rapporterer psykiske konsekvenser som angst, depresjon, nedsatt selvtillit, selvmordstanker, atferdsproblemer, rusmisbruk og ensomhet (Olweus & Solberg, 1997; Roland, 2002; Smith, 1997; Tehrani, 2004). De psykosomatiske konsekvensene kan gi plager som hodepine, søvnvansker, anspenhet og magesmerter (Petersen & Aaroe, 2015; Turner, Mitchell, Jones, & Shattuck, 2017). Mobbing kan føre til posttraumatiske stress-symptomer (PTSD) (Idsøse & Cosmovici, 2011, s. 100).

Det finnes gode holdepunkt for å hevde at mobbingen er en reel risikofaktor for barn og unges helse, både i direkte form og indirekte gjennom å påvirke barn og unges læring og utdanning (Idsøse & Cosmovici, 2011, s. 100).

2.3 Tiltak og forebygging

En rekke tiltak mot mobbing er iverksatt hvor skolen som organisasjon kan bidra med tilpasning av undervisningen for hver enkelt elev så det blir et godt psykososialt miljø. Etablere en inkluderende praksis som ikke nærmer seg assimilasjon. Tilrettelegge i valg av virkemidler med sikte på å fremme den enkeltes og fellesskapets læring og forebygge ved å unngå at enkeltindivider eller grupper av individer faller utenfor i et demokratisk og moralsk prosjekt (Lillejord, Manger & Nordal, 2013). Skolen har ansvar for at elevene får oppfylt sine rettigheter etter opplæringsloven og skoler benytter seg av utvalgte programmer i arbeidet for et godt læringsmiljø og elevmiljø. Olweus og Zero er nasjonale programmer og regnes som dedikerte antimobbeprogrammer som har som hensikt å gi skolen, lærere og elevene kompetanse til å forstå og bekjempe mobbing.

Skoleeier er tillagt ansvaret for kvalitetssikring og kvalitetsutvikling og omfatter ansvaret for at det skjer en utvikling på den enkelte skole (Læringsmiljøsenderet, 2015). Skolene har korte og langsiktige planer for å forebygge, avdekke og stoppe mobbing. Disse må jevnlig bli gjennomgått og evaluert. Det er en overordnet kommunal plan mot mobbing som er en del av et kvalitetssikringssystem, slik det kreves etter opplæringsloven.

Olweusprogrammet mot mobbing og antisosial atferd er et tiltaksprogram med vitenskapelig dokumentert effekt. Det krever ikke store økonomiske investeringer; dreier seg om de voksnes holdninger, atferd og rutiner, samt bruk av personalets tid (Regionalt kunnskapssenter for barn & unge, 2019). Opplæringsloven er sentral når det gjelder elevens rettigheter/plikter og forbygging av mobbing. I §9A-2 står dette om elevene sitt skolemiljø: *”Alle elever i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring”*. I opplæringsloven §9A-3 står dette: *”Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering”*. I §9A-4: *«Aktivitetsplikt for å sikre at elever har eit trygt og godt psykososialt skolemiljø»*.

Hovedmålet til Olweusprogrammet er å forebygge mobbing ved å skape et trygt og godt læringsmiljø for alle. Det legges til grunn at lærerne har ansvar for det sosiale miljøet. Kroppsøvningsfaget er en spesiell arena hvor læringsklima er viktig, der voksenes holdninger, atferd og rutiner gjenspeiles i blant annet vektlegging av læringsklima. Læringsklima forklares med samlede kulturelle, relasjonelle og fysiske forhold på skolen som har betydning for elevenes læring, helse og trivsel (Kunnskapsdepartementet, 2016). Det fremmer læring når elevene møtes med forventninger om å mestre og opplever det som trygt å gjøre feil og spørre når det er noe de ikke forstår. Arbeidet for å sikre alle elever et godt psykososialt miljø, uten mobbing, krenkelser og diskriminering, er derfor et avgjørende bidrag for å oppnå god læring i faget (Kunnskapsdepartementet, 2016).

Utdanningsdirektoratet (2018) hevder at skolen skal ta utgangspunkt i elevenes evner, forutsetninger og verdsette et læringsmiljø som tar hensyn til variasjoner. God klasseledelse og et godt læringsmiljø som ivaretar arbeid med relasjoner i elevgruppen og mellom elever og lærere er avgjørende for å få til tilpasset opplæring (Utdanningsdirektoratet, 2018). Læringsklima i klassen kan være mer eller mindre funksjonelt med henblikk på trivsel, motivasjon og læring. Forskning viser at et mestringsorientert læringsklima blant annet er knyttet til økt trivsel og tilfredshet (Høigaard, 2016, s. 155). Ved vektlegging av et mestringsorientert læringsklima vil kroppsøvningslæreren gi elevene mulighet for medbestemmelse, akseptere prøving og feiling ved innlæring av nye ferdigheter og bidra til at elevene opplever å ha kontroll i læringsprosessen. Oppgaven til kroppsøvningslæreren vil være å gi alle elevene likeverdig oppmerksomhet og anerkjennelse uavhengig av ferdigheter og prestasjoner. Dette vil til sammen virke positivt på elevenes motivasjon og vilje til å prøve og anstrenge seg. I følge Ommundsen (2007) bør en fokusere på fremgang og verdsette innsats. Et prestasjonsorientert læringsklima er motsatsen der fokuset i stor grad er viktigheten av å vinne og opptatt av konkurranser. Prestasjoner er på grunnlag av sammenlikning og det er liten aksept for feiling og medbestemmelse. Elevene ser mindre optimistisk på muligheten for læring (Høigaard, 2016, s. 156-157).

2.4 Mobbing i kroppsøvningsfaget

Kroppsøving er et fag med sosialt, fysisk og sensorisk krevende miljø (Healy, 2014). Et fag hvor en eksponerer seg og kroppen sin på annen måte enn i klasserommet. Studier peker på at den viktigste grunnen til at elever blir mobbet i faget er at de ikke presterer godt nok (Bejerot, Edgar & Humble, 2011; Bejerot & Humble, 2013). De som presterte svakt i faget var blant mobbeofrene som hyppig ble mobbet og hadde blitt mobbet over tid. Blant disse var det særlig elever med diagnoser som oppmerksomhets- og hyperaktivitets forstyrrelse (ADHD) og autismspekterforstyrrelser (ASF), som ble mobbet (Bejerot et al., 2011). Healy (2014) peker på elever med nedsatte funksjonsevner som ADHD, ASF, svake motoriske ferdigheter og svake sosiale ferdigheter som mer utsatt for mobbing i kroppsøvingstimene enn elever uten nedsatt funksjonsevne. I en dybdestudie av Bejerot & Humble (2013) var den største risikofaktoren for mobbing i oppveksten relatert til manglende motoriske ferdigheter og de som har lave sosiale ferdigheter blir oftere mobbet enn andre.

Garderobesituasjonen er å anse som del av kroppsøvingstimen og læreren har ansvar for elevene i garderoben (Moen, Westlie & Skille, 2017). En studie gjort av Lumeng et al., (2010) var overvektige ofte var blant mobbeofrene, og mobbingen foregikk i garderoben. I studie gjort av Moen, Westlie, Bjørke & Brattli, (2018) blir garderobesituasjonen lagt frem for å få mer kunnskap om praksis og sedvane i forhold til skiftning, dusjing samt belyse elevenes opplevelse av garderobesituasjonen. Utsagnet «vi opplever at en voksen passer på oss når vi skifter/dusjer» er (8,6%) enige mot (57,2%) uenig. Det viser at nesten 6 av 10 elever opplever å ikke bli passet på av en voksen. Det er høyere andel på ungdomsskolen enn barneskolen. De blir i stor grad overlatt til seg i garderoben og må håndtere garderobesituasjonen der de er avkledd, alene. Utsagnet «tilrettelegging av dusj og garderobesituasjon for elever som trenger det» svarte (78,4%) av kroppsøvningslærere ja mot (19,4%). Utsagnet «jeg blir ertet/mobbet» er (3,0%) enige og (80,6%) uenige. De (3%) utgjør omtrent 10680 elever av 356 000, dette viser at mange elever opplever å bli ertet eller mobbet i garderobesituasjonen i den Norske skolen.

Andrews & Johansen (2005) løfter frem og diskuterer forhold som påvirker en gruppe jenters opplevelse av kroppsøvingsfaget på videregående. På videregående dusjet ingen av jentene etter timen fordi de ikke liker å stå foran andre, de vil ikke vise frem kroppene sine. Det kom frem at jentene følte seg gransket av andre og baksnakket når en sto i undertøyet ved for eksempel å si «*så du åssen ho så ud?*», «*føler alle gransker deg, om man har cellulitt og om man har mange*». Mobbing nevnes ikke direkte, men en følelse av ubehag omkring forskjellige situasjoner kommer frem. I den forbindelse kan en forstå at elevene er utsatt i faget og en bør være spesielt oppmerksom på situasjoner i garderoben hvor elevene er alene og sårbare.

Internasjonal forskning gjort av O'Connor & Graber (2014) viser at elevene opplever at kroppsøvingslærere ikke bryr seg om mobbing. Mobbing ble rapportert inn og kroppsøvingslærer brydde seg ikke og rettet oppmerksomheten mot spillet. Læreren forlater elevene alene og sier «*de kan løse det selv*». Fysisk mobbing blir håndtert mens verbal mobbing i form av kommentarer blir ignorert. De som er utsatte for mobbing i faget er kraftige, tunge tynne, nedsatt funksjonsnedsettelse og fysisk evne. O'Connor & Graber (2014) peker også på at mobbing kan forekomme oftere i garderoben enn andre steder da elevene opplever at lærere sjelden er tilstede der og frykten for å bli mobbet gjorde at mobbing ikke ble rapportert. Kroppsøvingslæreren var medvirkende til å skape et læringsklimaklima som bidro til trakassering og de manglet strategier for å håndtere mobbing. Trussel om å fjerne deltakelse i aktiviteter, konfrontere mobberen direkte og irettesette dem på en offentlig måte var effektive strategier for å hindre mobbing.

3.0 Metode

3.1 Valg av metode

I denne oppgaven er det brukt en kvalitativ tilnærming for å få fram tre lærere i videregående skole og deres erfaringer med og håndtering av mobbing i kroppsøvningsfaget. Dalen forklarer i sin bok: «*Formålet med et intervju er å fremskaffe fylldig og beskrivende informasjon. Det kvalitative intervjuet er spesielt godt egnet for å få innsikt i informantenes egne erfaringer, tanker og følelser*» (Dalen, 2011, s.13).

3.2 Rekruttering og presentasjon av informanter

Det ble gjort et strategisk utvalg for å finne personer som passet til oppgaven (Dalland, 2017, s. 74). De ble sendt mail til en videregående skole om forespørsel til å delta i et forskningsprosjekt om mobbing i kroppsøvningsfaget. Ønsket å intervju faglærere i kroppsøving og idrettsfag eller kroppsøvingslærere, innhente informasjon som ville være hensiktsmessig for å besvare problemstillingen. Intervjuobjektene er en dame og to menn. De er utdannet faglærere i kroppsøving og idrettsfag. Mennene har mastergrad i idrettsvitenskap. Deres erfaringer som kroppsøvingslærere er 26, 16 og 9 år. Alderen deres er 51, 48 og 34 år. De vil bli omtalt som P1, P2 og P3 i resultat og diskusjonsdelen.

3.3 Intervjuguide

«*En intervjuguide omfatter sentrale temaer og spørsmål som til sammen skal dekke de viktigste områdene studien skal belyse*» (Dalen, 2011, s. 26,). Videre forklarer Dalen (2011) om viktigheten av at de innledende spørsmålene får intervjuobjektet til å føle seg vel. På bakgrunn av dette åpnes intervjuet ved å stille noen enkle spørsmål som «hvem han er» og «hvor han kommer fra», selv om dette har liten relevans for oppgaven. Spørsmålene som stilles er åpne, slik at de åpner seg og forteller så fritt som mulig, da det er viktig for et kvalitativt intervju. Under hovedspørsmålene i intervjuguiden er det skrevet noen oppfølgingsspørsmål, i tilfelle intervjuobjektene utelater data som kan være viktig for oppgaven.

Intervjuguiden er delt inn i temaer som er viktige for å besvare problemstillingen. Temaene går ut på begrepsforståelse knyttet til mobbebegrepet og arbeidet mot mobbing på skolen, kroppøvlingslæreres erfaringer med mobbing i faget, hvordan eventuelle saker er blitt håndtert og om det gjøres noen konkrete valg i undervisningen som er med på å forebygge mobbing?

3.4 Gjennomføring av intervju

Det ble gjennomført prøveintervjuer med samboer og far i forkant av intervjuene med intervjuobjektene. Dette i tråd med anbefalinger, for å være best mulig forberedt til intervjusituasjonen (Dalen, 2011, s. 30). Noen av spørsmålene ble skrevet om, og rekkefølgen endret. Det tekniske utstyret fungerte bra. Intervjuene ble gjennomført på den enkelte lærers skole etter deres ønske. Før hvert av intervjuene fortalte jeg litt om meg selv, og om formålet med forskningen. Lærerne leste i forkant gjennom informasjonsskrivet og samtykkeerklæringen (vedlegg 3 & 4), som de signerte. Før intervjuet startet ble det brukt god tid for å være sikker på at informasjonen ble forstått. Under intervjuet fikk informantene snakke ferdig før det ble stilt et nytt spørsmål. Intervjuer forsøkte å vektlegge et aktivt positivt kroppsspråk. Det var et mål å holde seg objektiv og ikke la egne synspunkter komme til syne da det kan påvirke informanten og således kvalitet og validitet på forskningen. Hvert intervju tok omtrent 35-40 minutter, og alle gav uttrykk for at temaet var spennende og en fin bevisstgjøring.

3.5 Etisk drøfting

«Det må ikke formidles informasjon som kan tilbakeføres til enkeltpersoner. De som deltar i en undersøkelse, skal kunne delta i forvisning om at det ikke kommer ut informasjon som kan tilbakeføres til dem» (Christoffersen & Johanessen, 2012, s. 46). Informantene ble anonymisert i intervjuene slik at det ikke skal være mulig å spore de opp. Det hadde de blitt informert om i forkant og på intervjudagen. De har signert på informert samtykke (vedlegg 4). Bacheloroppgave er meldt inn og godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) (vedlegg 1). I tråd med NSD sine retningslinjer; *«alle forsknings- og studentprosjekter som innebærer behandling av personopplysninger, meldes til personvernombudet for forskning»* (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 252).

3.6 Validitet i forhold til datainnsamlingen

«Validitet i kvalitative undersøkelser dreier seg om i hvilken grad forskerens framgangsmåter og funn på en riktig måte reflekterer formålet med studien og representerer virkeligheten» (Johannesen, Tuft & Christoffersen, 2010, s. 230). Da intervjuene ble utført var intervjuer klar over at dette ikke ga et helt reelt bilde av hva som er virkeligheten. Dette kan være et moment som vil ha en sterk påvirkningskraft på validiteten i svarene. I intervjuene og oppgaven er det viktig å få frem lærerens egne ord, og forfatter vil legge seg så tett som mulig opp mot lærernes egne formuleringer. De tre kroppsøvingslærerne som ble intervjuet, representerer ikke alle kroppsøvingslærere og dataene vil ikke være generaliserende. Lærernes erfaringer, holdninger tanker, meninger, og følelser kan gi et verdifullt innblikk i kroppsøvingsundervisning som kan bidra til læring for andre og brukes i sammenheng med teorier i mobbing.

4.0 Resultater

I kapittelet presenteres svarene til intervjuobjektene som er av betydning for oppgavens problemstilling; *Hvordan erfarer og håndterer kroppsøvingslærere mobbing i kroppsøvingfaget?*

4.1 Begrepsforståelse knyttet til mobbebegrepet og arbeidet mot mobbing på skolen.

Det er hensiktsmessig å undersøke hva lærerne legger i begrepet mobbing og forståelsen av mobbing, da deres oppfatning av begrepet er viktig for drøfting av problemstilling. P1 og P2 er entydig i sine svar og mener at mobbing er *«hvis du blir plaget eller ertet gjentatte ganger over tid som gjør at du blir utilpass og mister trivsel på skolen. Samt at det er en ubalanse i styrkeforhold mellom sender og mottaker»*. P3 er eneste som trekker frem at det viktigste er at det oppleves som mobbing for den det gjelder og at det er gjentatt vold, fysisk og psykisk over tid. Det er enighet blant dem at det ikke er en konsensus blant andre lærere på skolen om hva en legger i begrepet, fordi noen er godt opplyst og andre ikke.

I arbeidet med mobbing på skolen forteller P3 at lærerne i fjor hadde foredrag om hva begrepet mobbing er og hvordan mobbing foregår. De har nå ikke noen fast måte å jobbe på eller regler for hvordan de skal gripe inn hvis det skjer noe. Mobbeknapp er opprettet på hjemmesiden til skolen der kan en sende inn varsel hvis en blir eller ser noen bli mobbet. P1 syntes skolen jobber veldig bra i forhold til mobbing og forteller;

Det jobbes systematisk, vi har en egen handlingsplan mot mobbing, gjøres tiltak på skolen for å forebygge mobbing som for eksempel miljøtime, hvor elevene kan spille PlayStation, jobbe på grupperom, møte lærere, trene i idrettshall og styrkerom, spille bordtennis og sjakk. Egne miljøvandring der voksenpersoner går i elevmiljøet for å se om noen er alene.

P2 mener at det er en helhetlig tanke om hvordan lærerne skal ta tak i mobbeproblematikk og at det er den enkeltes læreres oppgave å se og følge med i det daglige og sier *«det er vi som må varsle og der er vi nok ulike med tanke på kjønn, erfaringer i læreryrket og utdanning»*.

P3 forteller at *«skolen har en mobbeplan og den kan de med fordel kan ta den frem og minne oss på oftere, det må være et levende dokument»*. De tre lærerne forteller at de ved sin skole har VIP-makkerskap, som et oppstarts program for Vg1 elever. Det kommer frem av intervjuene at de ikke har noen fast måte eller regler for hvordan de skal gripe inn hvis det skjer noe. Lærerne virker forskjellig opplyst om hvordan arbeidet mot mobbing er på den enkelte skole. Det kommer det frem at det foreligger en handlingsplan mot mobbing og skolen gjør forebyggende tiltak samtidig som de ikke har noen fast måte å jobbe på eller regler for hvordan de skal gripe inn hvis det skjer noe. Svarene kan tyde på en dissonans ved at lærerne sitter på en ulik oppfatning om hvordan arbeidet mot mobbing er på skolen deres.

4.2 Hva er kroppsøvingslæreres erfaringer med mobbing i faget? Og hvordan er eventuelle saker blitt håndtert?

Lærerne er samstemte i at mobbepormene i faget er skjult, fysisk og verbal. P2 mente dette kunne generaliseres;

Gutter i garderoben er mer utagerende fysisk og mere direkte. Det kan oppfattes dramatisk der og da men kanskje realt. Det som bobler hos jenter med chatter, og sosiale medier er skumlere på mange måter og mye vanskeligere å ta tak i og ikke minst finne ut av (P2).

P1; Min personlige erfaring er skjult mobbing hos jentene og hos guttene er det i stor grad verbal og fysisk.

Basert på svarene foregår skjult mobbing hos jenter mens fysisk og verbal er utbredt blant guttene i kroppsøvingsfaget. P1 og P2 har ikke opplevd digital mobbing i faget, men sett at skjult mobbing foregår i større grad hos jentene mens fysisk og verbal mobbing er utbredt hos guttene.

På spørsmål om hvilke erfaringer kroppsøvlingslærerne har med mobbing i faget erfarer P2 at elevene i starten av vg1 bruker mange ulike strategier som; bruk av slengord, «blikking», det å ikke sentre ballen, å aldri gi noen muligheten og snu ryggen til den ene på laget. Dette er noe som skjer hele tiden og en kontinuerlig jobb å følge med på.

P1 erfarer at;

Elevene har en tendens til å mobbe hverandre ved at de fryser hverandre ut i timene, fordi de ikke vil jobbe sammen med folk. Eller nekter å spille ballen til enkelte personer, eller at de ikke inkluderer de i andre aktiviteter. Andre steder er garderobene i forhold til kommentarer og tilbakemeldinger, eller ved ferdigheter i undervisning.

P3 erfarer det samme og mener *«det kan bli oppfattet av andre som sårende, ikke direkte mobbing. Det kan være like ille da man blottlegger kroppen sin veldig i motsetning til andre teorifag»*.

Hvordan kommentarer og slengbemerkinger håndteres forteller P1;

Jeg lar ikke mobbing pågå, jeg slår ned på kommentarer og sånne ting, det plukker jeg bort med engang og oppførsel. Tar en samtale med eleven etter timen og eventuelt rapporterer til kontaktlærer der det er behov. Vi kroppsøvlingslærere får ofte beskjed fra kontaktlærer, rådgiver og helsesøster at det kan være en elev som er stygg mot annen elev. Dette er en måte å jobbe forebyggende også følger man med uten å gi beskjed elevene at man følger med.

Ut ifra svarene er definisjonen på mobbing i praksis ikke like klar hos alle ved at kommentarer over tid ikke bare er sårende, men kan utvikles til mobbing. Ut ifra svarene forekommer mobbing i kroppsøvlingsfaget i form av kommentarer og slengbemerkinger. Kommentarer slås hardt ned på ved å kutte dem tvert. Lærerne tar heller eleven/e til side etterpå slik at de ikke blir stående å skrike til elevene og det blir en sak.

Mobbing i faget er håndtert ved *«å gripe inn, varsle, sette i gang tiltak, eventuelt opprette 9a sak og har endt med utvisning, nedsatt i atferd og samtale med foresatte samt opprettelse av 9a sak»* (P1). Det ønskes at faglærer involveres mer i prosessen og i etterkant av prosessen. *«Det er godt at ledelsen tar over, men informasjonsflyten tilbake til faglærer kan bedres (P3)»*. De blir ikke stående alene med mobbesaker *«mobbesaker blir rapportert til rådgiver, kontaktlærer og helsesøster i tillegg til trinnleder»* (P2). Basert på svarene kan mobbing i faget bli håndtert på flere måter og det følger ytterligere konsekvenser for eleven/e som mobber. Det gis uttrykk for ønske om å ta større del i saken og få vite mer av hva som skjer i prosessen. De blir ikke stående alene med mobbesaker.

Erfaringer hvor elever med diagnoser eller andre spesielle hensyn er blitt mobbet forteller P1;

Eleven blir erta eller gira opp i løpet av timen for å gjøre mye dumme ting. Dette ser jeg på som en form for mobbing, man går ikke fysisk og mobber elevene ved å si at vedkommende er teit, men man girer opp eleven eller turrer eleven sånn at eleven tilter og gjør dumme ting i undervisningen.

Viktigheten av å avklare med elever med diagnose eller nedsatt funksjonsevne på hvilken måte eleven ønsker å bli irettesatt eller snakket med hvis vedkommende for eksempel er urolig er erfart av P2.

Elever med nedsatt funksjonsevne er utsatt for mye raskere irritasjon fra elever og meg som lærer. *Jeg var mer ute etter eleven og ønsket at eleven skulle oppleve at jeg respekterte han. Eleven med ADHD ønsket at jeg skulle komme bort å si at han skulle være rolig fremfor å ta det offentlig i fellesskapet (P2).*

P3«*De er snille med hverandre sånn utad. Tror dessverre det er et hardt miljø på de sosiale mediene. Jeg opplever elever som skiller seg ut med diagnoser eller andre ting blir tatt vare på*». Ut ifra svarene forekommer mobbing av elever med funksjonsnedsettelse. Det er viktig å avklare med eleven som har en funksjonsnedsettelse hvordan eleven vil irettesettes i verstefall kan eleven føle seg mobbet av læreren som ved hver anledning roper etter eleven og irettesetter i fellesskap. P1 mener at garderobesituasjonen «*er en utfordring fordi mange lærere kvier seg for å gå ned i garderobene til elevene. Det er en utfordring fordi det skjer ting før og etter undervisning i garderobene*». P3 sine erfaringer;

Garderobesituasjonen er en vanskelig case her er det mye som kan foregå. Jeg går ikke ned trappa, det er en frison fra meg, er det noe kan de komme opp. Har ikke opplevd mye mobbing i garderoben, men opplevd kommentarer spesielt blant jentene, dette går på kropp og hvordan man ser ut. Brukes ord som chubby, feit og beinrangel.

P2; Jeg har null oversikt over hva som skjer i garderoben. Er aldri inne i garderobene, er vanskelig å gå inn i garderobene der elevene er nakne. Hvis jeg bli anklaga for noe mister jeg jobben min. Guttene og jentene utvikler seg modenhetsmessig, kroppslig og fysisk sett.

Intervjuobjektene er entydige i svarene på at elevene kan få egne garderober ved behov, og at de legger de til rette for dette. Svarene gir uttrykk for at lærerne er klar over at det skjer ting i garderobene, men garderoben er utad en arena lærerne ikke beveger seg noe særlig inn på.

4.3 Gjør kroppsøvingslærerne noen konkrete valg i undervisning som er med på å forebygge mobbing?

Det er interessant og se om kroppsøvingslærerne gjør noen spesifikke forebyggende tiltak i undervisning på bakgrunn av tidligere mobbeepisoder. Velger å trekke spesielt frem P1 da dette er svært positivt. P2 forteller «*Jeg vektlegger et mestringsorientert læringsklima, det er helt avgjørende for å få til god undervisning og viktig at elevene opplever mestring i timene*». P3 mener at det handler om å oppleve glede og mestring gjennom aktivitet og få klassen til å dra i samme retning er viktig for at det skal bli god undervisning og trivsel. Fire T'er trekkes frem av P1 og ligger til grunn for å skape et godt læringsmiljø.

Trivsel, eleven må trives, Tilhørighet, alle har en plass og føler seg velkommen. Trygghet, alle skal tørre å si noe uten at man blir ledd av, eller at noen fniser fordi man svarer feil. Tilpasning, alle ting er tilrettelagt for hver enkelt elev (individuell tilpasning).

P1«Det skal være et mestringsorientert læringsklima hvor man føler at man har en form for mestring. Hvis de fire T'ene ikke er innafør vil man ikke ha et godt læringsmiljø».

Laginndeling trekkes frem, og P2 deler alltid inn i utallige mulige måter slik at de aldri velger hvem de er på gruppe/lag med. P1 mener «*Det å la elevene dele seg inn i lag selv er det verste du kan gjøre i kroppsøving. Elevene skal alltid være trygg på at jeg skal velge hvem du skal jobbe med, det skal elevene aldri lure på*». P3 er i likhet med P1 og P2 veldig bevisst på inndelingen.

Må ha egne måter å dele inn på når det kommer til hvem som jobber sammen og hvem som ikke bør jobbe sammen i forhold til uro og knoll og tott. Prøver å unngå å skape mye rangering i timene. Det er helt klart forebyggende tiltak med organisering av undervisning og at man har tenkt på forhold hvordan man skal dele inn og jobbe sammen (P3).

Ut ifra svarene arbeider kroppsøvingslærerne konsekvent når det kommer til laginndeling og har gjort seg erfaringer rundt dette, som er viktig for tryggheten i et læringsklima. De er bevisste på vektlegging av mestringsorientert læringsklima i undervisningen.

Rutiner, samling av klassen i sirkel, opprop for å markere starten på timen og tydelige klasseregler trekkes frem. P3 mener at fair play som handler om samarbeid, vektlegges i et mestringsorientert klima og er viktig at elevene må kunne føle at læreren håndterer alle likt. Organisering av aktiviteter ble trukket frem

Jeg har hatt mange elever med depresjon, angst og dårlig forhold til egen kropp. Da er det viktig å ta hensyn til dette. Har erfart at det er forebyggende å dele inn i mindre grupper og vanskelighetsgrader. Da slipper man å bli fremstilt eller eksponert for andre i klassen, kanskje ha fire stasjoner som man rullerer på fem og fem, eller at man deler inn i andre poster (P1).

Basert på svarene vil en ta hensyn til elever med depresjon, angst og dårlig forhold til egen kropp ved å dele inn i mindre grupper og vanskelighetsgrader. Noe alle i tillegg kan dra fordel av.

5.0 Diskusjon

Datamaterialet drøftes opp mot teori og tidligere forskning. Dette er for å bekrefte eller avkrefte, og videre eventuelt antyde funn i forbindelse med dette. Å drøfte vil si å diskutere og granske noe fra flere ulike sider (Dalland, 2018, s. 23). Gjennom drøftingen vil det vises hva som er lært av denne undersøkelsen. Hvordan erfarer og håndterer kroppsøvingslærere mobbing i kroppsøvingsfaget?

5.1 Læreres forståelse av mobbebegrepet

Når en ser på lærernes forståelse av mobbebegrepet viste funn at lærerne sitter inne med god kunnskap om mobbebegrepet sett fra Olweus sitt perspektiv, hvor P1 og P2 mente at mobbing er *«hvis du blir plaget eller ertet gjentatte ganger over tid. Som gjør at du blir utilpass og mister trivsel på skolen. Samt at det er en ubalanse i styrkeforhold mellom sender og mottaker»*. De understreker imidlertid at det ikke er en konsensus blant lærere om hva en legger i begrepet. Hvis en ikke har nok grunnleggende kunnskap om hva som betegnes som mobbing kan det medføre at det ikke meldes inn tilfeller som burde vært meldt inn. Ved at lærerne ikke deler lik forståelse av begrepet kan oppfattelsen hos elevene være annerledes. Hvis lærerne ikke er flinke til å fortelle elevene hva som inngår i mobbing og hva som betegnes som mobbing kan mobbing fortsette fordi elevene ikke skjønner hvor grensen går på hva som er mobbing. Ved at elevene får bedre forståelse og støtte fra læreren kan det være de får bedre forutsetninger for å prestere i samsvar med sine forutsetninger (Idsøse & Cosmovici, 2011, s. 97). Det kan også føre til at en foretar seg noe eller ikke i de samme situasjonene som i studie til O'Connor, & Graber (2014) hvor læreren ikke brydde seg om mobbing og verbal mobbing ble ignorert.

5.2 Hvordan mobbing håndteres

5.2.1 Skolen

I arbeidet med mobbeproblematikk i skolen møter vi mest sannsynlig spørsmål som: hva er mobbing og hva menes med mobbing (Sandsleth, 2007). I arbeidet mot mobbing erfarer P3 at de ikke har noen fast måte å jobbe på og heller ikke faste regler for hvordan de skal gripe inn hvis det skjer noe, mens P1 erfarer at det jobbes systematisk og at de har en egen handlingsplan mot mobbing og skolen gjør ulike tiltak for å forebygge mobbing. Funn viser en dissonans og en mulig forklaring kan være at ledelsen ikke er tydelig nok på hvordan skolen jobber i forhold til mobbing og hvilke planer og tiltak skolen har. Ansvaret for kvalitetssikring og kvalitetsutvikling er tillagt skoleeier og dette omfatter ansvaret for at det skjer en utvikling på den enkelte skole (Læringsmiljøsenteret, 2015). Funn viser at det kan være sprik i disse lærernes interesse for hvordan arbeidet mot mobbing gjøres på den enkelte skole. På en annen side er en i følge opplæringsloven §9A-4 pålagt et ansvar for at elevene har et godt og trygt skolemiljø. P3 sa at det de som må varsle og der er de ulike med tanke på kjønn, erfarer i læreryrket og utdanning.

5.2.2 Mobbing i kroppsøving

Funn viser at lærerne er samstemte i at skjult mobbing er utbredt hos jenter i stor grad og verbal utbredt blant guttene. Funn kan tyde på en tendens på generell basis i den Norske skolen da Læringsmiljøsenteret (2015) uttalte det samme i forhold til at gutter benytter fysisk mobbing og at jenter benytter utfrysning og skjult mobbing. I følge opplæringsloven §1-1 er mobbing et lovbrudd. Funn viste at mobbing forekommer i kroppsøvingfaget i form av, ferdigheter, utfrysning, blick og kommentarer som også forekommer i garderoben. Funn kan underbygges av studie til Bejerot et al., 2011; Bejerot & Humble, 2013, der elever blir mobbet i faget fordi de ikke presterer godt nok. Funn viste at elever med nedsatt funksjonsevne blir mobbet i faget ved at elev fyrer opp medelev med ADHD for å få en reaksjon.

Elever med nedsatt funksjonsevne er utsatt for raskere irritasjon fra kroppsøvingslærer og elever. Funn viser at håndtering i form av å avklare med eleven/e hvordan eleven/e hvordan de vil bli irettesatt er viktig slik at det ikke utvikles til mobbing fra lærerens sin side. Mobbing hvor læreren irettesetter i fellesskap slik lærere i O'Connor & Graber (2014) sin studie håndterte mobbing. Dette er funn som kan underbygges av flere studier, Healy (2014) peker på at elever med nedsattfunksjonsevne som ADHD og, ASF er mer utsatte for mobbing i kroppsøvingstimen enn elever uten nedsatt funksjonsevne. Bejerot et al., (2011) peker på elever med diagnoser og oppmerksomhets- og hyperaktivitets forstyrrelse som ADHD er blant mobbeofrene. De som er utsatte i faget har nedsatt funksjonsnedsettelse og fysisk evne (O'Connor & Graber, 2014). Lærerens erfaringer ser ut til å stemme overens med studiene nevnt ovenfor der elever med ADHD og nedsatt funksjonsevne er mer utsatte for mobbing i faget enn elever uten nedsatt funksjonsevne.

Garderobesituasjonen er å anse som del av kroppsøvingstimen, og en del av skolen hvor læreren har ansvar for elevene når de er i garderoben (Moen, Westlie & Skille, 2017). I studien til Moen et al., (2018) er (3,0%) enige i utsagnet, de blir mobbet i garderoben. Det er omlag 10680 elever av 356 000, dette viser at mange opplever å bli mobbet i garderobesituasjonen og funn viser at lærerne har erfart dette. Studien til Moen et al., (2018) viser at (57,2%) er uenige i utsagnet at en voksen passer på dem når de skifter/dusjer. Funn viser at garderobesituasjonen er en arena kroppsøvingslærere ikke beveger seg noe særlig inn på og vil da ikke ha mulighet til å se hva som foregår der. Det er ingen form for inspeksjon før og etter undervisning. Funn ser ut til å ha en sammenheng med studien til Moen et al., (2018) og studien til O'Connor & Graber (2014) der elevene rapporterte at kroppsøvingslæreren ikke er til stede i garderoben og derfor foregår oftere mobbing i garderoben. Lærerne legger til rette for at elevene kan få egne garderober ved behov, dette er positivt og ser ut til å stemme overens med studien til Moen et al., (2018) hvor (78,4%) kroppsøvingslærere gjorde dette.

Funn viser at det er vanskelig å gå inn der elevene er nakne og P2 forteller at de kan miste jobben hvis de blir anklaga for noe. P1 erfarer at mange lærere kvier seg for å gå inn i garderoben og P3 mener at det er en friso fra sin side der elevene kan komme opp hvis det er noe. Det kan være lærerne trekker seg unna når elevene begynner å utvikle seg i motsetning til barneskolen hvor de ikke har utviklet seg i samme grad og elevene hadde der høyere tilstedeværelse av en voksenperson (Moen et al., 2018).

O'Connor & Graber (2014) hevder at frykten for å bli mobbet i garderoben gjorde at elevene ikke rapporterte mobbing. Elever utsatt for mobbing rapporterer en rekke psykiske og psykosomatiske plager. Studien av Lumeng et al., (2010) fant ut at overvektige ofte var blant mobbeofrene og at mobbingen foregikk i garderoben. Funn viser at det har forekommet kommentarer blant jenter, disse går på kropp og hvordan en ser ut hvor ord som chubby, feit og beinrangel er sagt. Studien til O'Connor & Graber (2014) peker på elever som er kraftige, tunge eller tynne som utsatt for mobbing i faget. Studie til Andrews & Johansen (2005) der jentene ga uttrykk for at en blir baksnakket og gransket av de andre i garderoben, kan underbygge funnene til de tre lærerne. Det kan tenkes at med det kropps fokuset som er i dag og all reklame og såkalte «perfekte» kropper en eksponeres for daglig blir kroppsbildet litt forvrengt. Det kan derfor være at i garderoben hvor en ser hverandre med mindre klær kan være en sammenlikningsarena i større grad enn i gymsalen. Hvis noen ser annerledes ut enn det en ser på Instagram eller andre sosiale medier, kommenteres dette i form av støtende og sårende kommentarer som kan gi alvorlige konsekvenser.

Funn viser at garderobesituasjonen burde vektlegges mer og ha en tettere oppfølging fra lærer i form av en inspeksjon. Ved at kroppsøvingslærere ikke vektlegger garderoben i større grad, kan det føre til konsekvenser for elever som blir utsatt for mobbing. Lærerne mener de ikke lar mobbing pågå, men hva med skjult mobbing og annet som foregår i garderoben? I studien til Andrews & Johansen (2005) kommer det frem ubehag omkring forskjellige situasjoner i garderoben. I den forbindelse kan en forstå at elevene er utsatt i faget og bør være spesielt oppmerksom på situasjoner i garderoben hvor elevene er alene og sårbare. Dette samsvarer med studiene til O'Connor & Graber (2014), Moen et al., (2018), Lumeng et al., (2014) og Bejerot et al., (2011). Garderoben er en del av faget og vil være en læringsarena der elevene kan lære allmenndanning, og viktigheten av at alle er forskjellige.

O'Connor & Graber (2014) sin studie viser at fysisk mobbing blir håndtert og verbal blir ignorert. Funn viser at mobbing i form av kommentarer og slengbemerkinger håndteres ved å kutte de tvert og ta eleven til side etterpå. Lærerne lar ikke mobbing pågå og de er bevisste i håndtering av verbal mobbing. Funn viser at mobbesakene i kroppsøving er blitt håndtert ved å gripe inn, varsle, sette i gang tiltak og opprette 9a sak. Funn viser at mobbing i faget ikke blir ignorert og de blir ikke stående alene med mobbesaker, de ønsker derimot mer deltakelse i oppfølging av saker.

5.2.3 Forebyggende tiltak i kroppsøving

Funn viser at kroppsøvingslærerne gjør forebyggende tiltak i sin undervisning slik at det blir et godt og trygt skolemiljø for alle elever i tråd med §9A-4. Med utgangspunkt i studien til O'Connor & Graber (2014) der kroppsøvingslærerne var medvirkende til å skape et klima som bidro til trakassering vil læringsklima ha mye å si. Funn viser at mestringsorientert læringsklima vektlegges i stor grad, spesielt av P1. Forskning viser at et mestringsorientert læringsklima blant annet er knyttet til økt trivsel og tilfredshet (Høigaard, 2016, s. 155). P1 mener at de fire T'er, trivsel, tilhørighet, trygghet og tilpasning må være tilstede for å skape et godt læringsklima. Ommundsen (2007) hevder at oppgaven til kroppsøvingslæreren er å gi alle likeverdig oppmerksomhet og anerkjennelse uavhengig av ferdigheter og prestasjoner. Et mestringsorientert læringsklima kan kanskje være med å bidra slik at elevene ikke føler det psykologisk truende eller angstskapende om en ikke får det helt til og oppleves som et trygt læringsklima. Det vil muligens være med på å bidra til et læringsklima som tar hensyn til variasjoner og hvor god klasseledelse og et godt læringsmiljø vil være avgjørende for å få til tilpasset opplæring (Utdanningsdirektoratet, 2018). Målet kan kanskje være å skape en klasse der fokusområde vil være de fire T'er?

Mobbing og manglende mestring i skolen er blant de mest alvorlige risikofaktorene for ungdoms psykiske helse (Major, 2011). Bru et al., (2016) har nevnt at psykiske lidelser og sosial angst er noe flere elever i dag sliter med. Dette kan stemme overens med funn som viser at lærerne har hatt elever med depresjon, angst og dårlig forhold til egen kropp. Basert på funn mener lærerne det er viktig å ta hensyn til denne elevgruppen ved å dele inn i mindre grupper og vanskelighetsgrader ved for eksempel stasjoner med fem og fem da slipper en å bli fremstilt og eksponert for andre i klassen. Lærerne mener at et mestringsorientert læringsklima kan virke forebyggende.

Funn viser at laginndeling kan virke forebyggende og det verste en kan gjøre i kroppsøving er å la elevene dele seg inn i lag selv. Elevene skal ikke lure på hvem de skal jobbe med, dette kan være med på å skape et trygt læringsklima. Organisering av undervisning og på forhånd vite hvordan en skal dele inn kan virke forebyggende. Hvis kroppsøvingslærere lar elevene dele seg inn i lag selv kan det være en større sannsynlighet for at de som er utsatt for mobbing blir stående igjen til sist og bli siste valget.

Ved at kroppsøvlingslæreren deler elevene inn vil alle bli inkludert og ingen må stå igjen og utvikle følelsen av mindreverd og skam. Ved en konsekvent handling rundt dette kan kroppsøvlingslæreren til en hver tid ha oversikt over hvem som er på lag, og kan styre gruppedynamikken slik at de gutten/e eller jenten/e som kan komme til å mobbe ikke er på samme lag. Lærerne er bevisste på gruppeinndeling, rammer og utrydder mulighetene elevene har til å snakke stygt eller «blikke» hverandre. Rutiner, samling av klassen i en sirkel, opprop for å markere starten på timen og tydelige klasseregler trekkes frem som gode forebyggende tiltak.

5.2.4 Metodekritikk

Som førstegangsforsker har det vært mye å sette seg inn. Det at det ikke har vært en klar teoriramme har påvirket det lærerne har blitt spurt om, da det er kunnskapen min fra før av spørsmålene ble stilt ut ifra. Etter å ha jobbet med oppgaven kunne andre spørsmål vært stilt og det kan ha vært en svakhet å ikke ha en stram teoriramme. En styrke kan være at det er gått åpent ut hvor min kunnskap inn i prosjektet påvirker spørsmålene og hvordan materiale kommer inn. Prøvde å stille åpne spørsmål, men kunne vært enda mer presis i utformingen av spørsmålene da de ble mer en veileder gjennom intervjuet og oppfølgingsspørsmål ble stilt. Min tolkning av det lærerne har sagt er ikke en gjengitt «sannhet», men deres historie.

6.0 Konklusjon

Studien belyser hvordan kroppsøvingslærere erfarer og håndterer mobbing i kroppsøvingsfaget. Kroppsøving er et allmenndannende fag som skal inspirere til en fysisk aktiv livsstil og livslang bevegelsesglede (Utdanningsdirektoratet, 2015). For at elevene skal få mulighet til dette vil sentrale elementer som tilpasset opplæring §1-3, elevene sitt skolemiljø §9A-1, nulltoleranse mot mobbing §9A-3 og aktivitetsplikt §9A-4 ligge til grunn. Fokus på emosjoner er sentralt for læring og vektlegging av læringsklima har betydning for elevens læring, helse og trivsel. Arbeid for å sikre alle elever et godt psykososialt miljø, uten mobbing, krenkelser og diskriminering, er derfor et avgjørende bidrag for å oppnå god læring i faget og en skolehverdag der elevene trives.

Funn viser at mobbing forekommer i kroppsøvingsfaget i den enkelte skolen. Skjult, fysisk og verbal mobbing er mest utbredt i faget. I garderoben har lærerne erfart at mobbing eksisterer, men håndtering av garderobesituasjonen i praksis uteblir. Kommentarer håndteres ved å slå hardt ned på og kuttet tvert, lærerne prøver å ikke irettesette eleven/e der og da, tar de heller til side etterpå. Elever med nedsatt funksjonsevne blir mobbet i faget og er utsatt for mobbing fra elever og lærere. Studier underbygger at de er mer utsatt for mobbing enn elever uten nedsatt funksjonsevne. Det trekkes frem forebyggende tiltak kroppsøvingslærere gjør i sin undervisning, for eksempel vektlegging av mestringsorientert læringsklima.

Kroppsøvingslærere blir ikke stående alene med mobbesaker og mobbing i faget blir håndtert ved å gripe inn, varsle, sette i gang tiltak, og eventuelt opprette 9a sak.

I denne oppgaven er intervjuobjektene tre kroppsøvingslærere som jobber på idrettslinje. Det kan være at det er intervjuet lærere med mer kunnskap om kroppsøvingsfaget enn lærere uten utdanning eller jobb på idrettslinje. Kanskje hadde en fått andre svar. Det er ikke mye forskning og tall på mobbing i kroppsøvingsfaget og ved videre forskning kunne det vært interessant med en kartlegging av mobbing i kroppsøvingsfaget fra en gruppe elever og lærere sin side, for å få et større innblikk og kartlegge hva deres erfaringer er med mobbing og håndtering i faget.

7.0 Litteraturliste

- Andrews, T., & Johansen, V. (2005). "Gym er det faget jeg hater mest". *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 89(4), 302-314.
- Bejerot, S., & Humble, M. (2013). Childhood clumsiness and peer victimization: A case-control study of psychiatric patients. *BMC Psychiatry*, 13(1), 68.
- Bejerot, S., Edgar, J., & Humble, M. (2011). Poor performance in physical education - a risk factor for bully victimization. A case-control study. *Acta Paediatrica*, 100(3), 413-9.
- Bejerot, S., Plenty, S., Humble, A., & Humble, M.B. (2013). Poor motor skills: A risk marker for bully victimization. *Aggressive Behavior*, 39(6), 453-45361.
- Berthold, K.A. & Hoover, J.H. (2000). Correlates of bullying and victimization among intermediate students in the midwestern USA. *School Psychology International*, 21(1), 65-78.
- Bru, E., Idsøe, E., & Øverland, K. (2016). *Psykisk helse i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene* (s,46). Oslo: Abstrakt forlag.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode* (2. utg., s,13,26,30). Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. 6.utg s, 23,74 Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS 2017.
- Eidhamar, L.G, Salvesen, P.L, Hølen, V. (2007). *Den Andre: Etikk og filosofi i skolen* (s, 218). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Falck, T. (2010) *Innblikk, et sosial- analytisk verktøy for å forebygge og avdekke skjult mobbing*. Lokalisert på <https://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/13152439/Laringsmiljosenteret/Pdf/Mobbing/Innblikk.pdf> lesedato 21 Februar
- Grimsmo, Jørgensen, I.(2012). *Hvorfor mobber folk andre?* Lokalisert på <http://ingridgrimsmoj.no/wp-content/uploads/2013/02/Side-23-GD-magasin-mobbing.pdf> lesedato 21 Februar
- Healy, S. (2014). Preventing bullying in inclusive physical education: Practical strategies for teachers. *Palaestra*, 28(2), 42-46.
- Høigaard, Rune. (2016). *Motivasjonsklima i idrettsgrupper*. I R, Høigaard (Red). *Gruppedynamikk i idrett* (1.utg, 3.opplag, s. 152-157). Cappelen Damm AS
- Idsøe, T., Idsøe, E. C. (2011). Hva kan pedagoger/skolepersonell gjøre med stress og andre konsekvenser som rammer barn og unge som mobbes? I U. Midthassel. E. Roland (red.), S. Ertesvåg, & E. Bru, *Sosiale og emosjonelle vansker* (s. 99-108). Oslo: Universitetsforlaget
- Johannessen, A., Tufte, P.A., Christoffersen, L (2013) : *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4 utg., s 230,252). Abstrakt Forlag. Oslo
- Kunnskapsdepartementet. (2015-2016). *Fag-Fordypning- Forståelse, en En fornyelse av kunnskapsløftet* (Meld.St.nr 28(2015-2016) Oslo: Departementet Lokalisert fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/e8e1f41732ca4a64b003fca213ae663b/no/pdfs/stm201520160028000dddpdfs.pdf> lesedato 15 Mai
- Lillejord,S.Manger,T.Nordal,T (2013). En skole for alle. I T.Manger.S.Lillejord.T.Nordal. (Red), *Livet i skolen 1- grunnbok i pedagogikk og elevkunnskap:Undervisning og læring*. (2.utg., s.37-67). Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS

- Lumeng, J.C., Forrest, P., Appugliese, D.P, Kaciroti, N., Corwyn, R.F. & Bradley, R.H. (2010). Weight status as a predictor of being bullied in third through sixth grades. *Pediatrics*. 2010;125(6).125(6),1301-1307
- Læringsmiljøsentret. (2015). *Tradisjonell mobbing*. Lokalisert på <https://laringsmiljosenteret.uis.no/skole/mobbing/hva-er-mobbing/tradisjonell-mobbing-article114798-21204.html> lesedato 21 Februar
- Læringsmiljøsentret. (2015) *Skoleeiers ansvar for en mobbefri skole*. Lokalisert på <http://laringsmiljosenteret.uis.no/skole/mobbing/forebygge-mobbing/skoleeiers-ansvar-for-en-mobbefri-skole-article115891-21054.html> lesedato 5april
- Læringsmiljøsentret. (2015). *Hva er mobbing?*. Lokalisert på <https://laringsmiljosenteret.uis.no/skole/mobbing/hva-er-mobbing/dialogfilm-hva-er-mobbing-article122018-21204.html> lesedato 21 Februar
- Læringsmiljøsentret. (2015). *Hva er digital mobbing?* Lokalisert på <https://laringsmiljosenteret.uis.no/skole/mobbing/hva-er-mobbing/digital-mobbing/hva-er-digital-mobbing-article114802-21206.html?s=21206> lesedato 21 Februar
- Major, E. (2011). *Bedre føre var -: Psykisk helse: Helsefremmende og forebyggende tiltak og anbefalinger* (Vol. 2011:1, Rapport (Nasjonalt folkehelseinstitutt : online)). Oslo: Folkehelseinstituttet.
- Moen, K. M., Westlie, K., Bjørke, L., & Brattli, V. H. (2018). Når ambisjon møter tradisjon: En nasjonal kartleggingsstudie av kroppsvøingsfaget i grunnskolen (5.–10. trinn).
- Moen, K., Westlie, K., & Skille, E. (2017). Nakenhet som allmenndanning; garderobesituasjon og kroppsvøing slik norske grunnskoleelever opplever det. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 101(1), 5-18.
- O'Connor, J. A., & Graber, K. C. (2014). Sixth-grade physical education: An acculturation of bullying and fear. *Research quarterly for exercise and sport*, 85(3), 398-408.
- Olweus, D. (1992). *Mobbing i skolen: Hva vi vet og hva vi kan gjøre*. (s, 17-18). Oslo: Universitetsforlaget.
- Olweus, D. (2011). Bullying at school and later criminality: Findings from three Swedish community samples of males. *Criminal Behaviour and Mental Health: CBMH*, 21(2), 151-156.
- Olweus, D. & Solberg, C (1997). *Mobbing blant barn og unge: Informasjon og veiledning til foreldre*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Ommundsen, Y. (2007). Psykologisk læringsklima i kroppsvøing og idrett. I: H. Sigmundsson & J.E Ingebretsen (red). *Idrettspedagogikk* (s.47-65). Oslo: Universitetsforlaget.
- Opplæringsloven. LOV-1998-07-17-61. § 1-1. (20 Juni, 2008) <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61/§1-1>
- Opplæringsloven. LOV-1998-07-17-61. §9A-2.(9 Juni, 2017) <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61/§9a-2>
- Opplæringsloven. LOV-1998-07-17-61. §9A-3.(9 Juni,2017) <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61/§9a-3>
- Opplæringsloven. LOV-1998-07-17-61. §9A-4 (9 Juni, 2017) <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61/§9a-4>
- Opplæringsloven. LOV- 1998-07-17-61. §1-3 (9 Juni, 2017) <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61/§1-3>
- Petersen, M., & Aaroe, L. (2015). Birth Weight and Social Trust in Adulthood: Evidence for Early Calibration of Social Cognition. *Psychological Science*, 26(11), 1681-1692.

- Postholm, M., Jacobsen, D., & Søbstad, R. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanningen* (s.252). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, *Hva er Olweus programmet?* (12.5.19)
Lokalisert på <http://uni.no/nb/uni-helse/hva-er-olweusprogrammet/> lesedato 12 Mai
- Roland, E. (2002). Bulling, depressive symptoms and suicidal thoughts. *Educational Re-search*, 44 (1), 55-67
- Roland, E. (2007). *Mobbings psykologi* (s. 27). Oslo: Universitetsforlaget.
- Roland, E., & Auestad, G. (2005). Mobbing og mobiltelefon. *Spesialpedagogikk (trykt Utg.)*, 70(2005) nr. 4, 4-11.
- Sandsleth, G. (2007). *Mobbing: Forstå, bekjempe og forebygge*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Sjursø, I. R., Fandrem, H., & Roland, E. (2016). Emotional Problems in Traditional and Cyber Victimization. *Journal of school violence*, 15(1), 114-131
- Smith, P.K. (1997). Bullying: in life-span perspective: What can studies of school bullying and workplace bullying learn from each other? *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 7,249-255.
- Tehrani, N. (2004). Bullying: A source of chronic posttraumatic stress? *British Journal of Guidance and Counselling*, 32,357-366.
- Turner, H. A., Mitchell, K. J., Jones, L., & Shattuck, A. (2017). Assessing the Impact of Harassment by Peers: Incident Characteristics and Outcomes in a National Sample of Youth. *Journal of School Violence*, 16(1), 1-24.
- Utdanningsdirektoratet. (2015). *Læreplan i kroppsøving*. Lokalisert på <https://www.udir.no/kl06/KRO1-04/Hele/Formaal> lesedato 15 Februar
- Utdanningsdirektoratet. (2016). *Hva er tilpasset opplæring?* Lokalisert på <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/hva-er-tilpasset-opplaring/> lesedato 23 Februar
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Å bli utsatt for mobbing*. Lokalisert på <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/a-bli-utsatt-for-mobbing--en-kunnskapsoppsummering-om-konsekvenser-og-tiltak/> lesedato 6 April
- Utdanningsdirektoratet. (2018). *Tilpasset opplæring for alle elever*. Lokalisert på <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/hva-er-tilpasset-opplaring/> lesedato 8 April
- Wang, J. & Ronald, I. (2012). Bullying among U.S. adolescents. *Prevention Researcher*, 19 (3) s 3-6.

8.0 Vedlegg

8.1 Vedlegg 1 Vurdering fra NSD

Vurdering (1)

15.03.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 15.03.2019. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde: https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 03.06.2019.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

-lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at

personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

8.2 Vedlegg 2 Intervjuguide

Hvordan erfarer og håndterer kroppsøvingslærere mobbing i kroppsøvingsfaget?

Åpningsspørsmål: Skal ikke brukes i oppgaven, er kun for å bli kjent med intervjuobjektet

Hvem er du? Hvor kommer du fra? Hvor gammel er du?

Hva er tittelen på din stilling?

Kan du fortelle om utdanningen din?

Hvor lenge har du jobbet som kroppsøvingslærer?

Begrepsforståelse knyttet til mobbebegrepet og arbeidet mot mobbing på skolen

- Hva legger du i begrepet mobbing?
- Tror du det er konsensus blant lærerne om hva en legger i begrepet?
- Tror du elevene deler denne forståelsen?
- Hvordan er arbeidet mot mobbing på skolen din?
  - Hva syntes du om det?
- Har du kjennskap til om skolen bruker noen form for mobbeprogrammer? Eller hvordan plan har skolen ang mobbing?
  - I så fall hvordan fungerer dette?
- Er mobbing et tema som er tatt opp med elevene?
- Er mobbing noe som det jobbes jevnlig med i alle fag?

Lærerens erfaringer og hvordan skolen har håndtert eventuell mobbing?

- Hvordan type mobbing oppstår? (digital mobbing, verbal, fysisk, psykisk, skjult),
  - Hva har du/ dere gjort med dette?
- Hva er dine erfaringer med mobbing eller mobbelignende situasjoner i faget?
- Elever med diagnoser eller andre spesielle hensyn hvilke tanker og opplevelser gjør du deg rundt de?
  - Evt, har du opplevd noen situasjoner knyttet til elever med diagnoser eller andre spesielle hensyn?
- Garderobesituasjonen, hva er dine erfaringer rundt dette?
  - Er det mulighet for egne garderobes ved behov?
  - Er det noen form for inspeksjon før og etter undervisning?
- Hvordan er ulike mobbesaker i kroppsøving blitt håndtert?

- Blir en stående alene med mobbesaker?
- Hvilke tanker har du gjort deg om håndteringen?
- Burde noe vært gjort annerledes?
  - Hvis ja, utdyp.
- Hvordan konsekvenser har en sak fått for eleven, medelever, klassen?
- Mobbesaker i kroppsøving, skiller de seg fra andre mobbesaker på skolen?
  - Hvis ja, hvordan?

Gjør kroppsøvingslæreren noen konkrete valg i undervisning som er med på å forebygge mobbing?

- Hvilke tanker har du om læringsklima i undervisningen?
- Hva vektlegger du for å få et godt klassemiljø?
- Har du noen eksempler på tiltak du benytter deg av som kan virke forebyggende mot mobbing i faget?
- Hvilke tanker har du rundt det at en er så synlig med kroppen i faget og ikke kan skjule seg og sine prestasjoner?

Avslutningsvis

- Føler du at du har nok trygghet og kompetanse til å kunne forebygge (håndtere) mobbing i kroppsøvingsfaget?
- Hva ønsker du deg av elevene dine slik at mobbing i kroppsøving ikke skal oppstå/finne sted
- Hva skjer hvis elevene ikke opptrer som du ønsker? Hvilke konsekvenser vil det eventuelt få?
- Hva tror du elevene som blir utsatt for mobbing i kroppsøving ønsker seg av deg som lærer?
- Har du noe som ikke er blitt nevnt tidligere som du vil tilføye?

8.3 Vedlegg 3 Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet *”Mobbing i kroppsøvingsfaget”?*

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan kroppsøvingslærere erfarer og evt. håndterer mobbing i kroppsøvingsfaget. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Fra tidligere praksis, og fra et elevperspektiv, har jeg sett at mobbing er noe som dessverre også forekommer i kroppsøvingsfaget. I bacheloroppgaven ønsker jeg å undersøke nærmere i hvilken grad et utvalg kroppsøvingslærere erfarer og evt. håndterer mobbing i kroppsøvingsfaget, hvordan de eventuelt forebygger mobbing og hvilke tiltak de anser som relevant og aktuelle å foreta i faget.

Problemstillingen som skal forskes på er: Hvordan erfarer og håndterer fire kroppsøvingslærere mobbing i kroppsøvingsfaget?

For å finne svar på problemstillingen min ønsker jeg å intervjuere kroppsøvingslærere i den videregående skolen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du stiller til intervju. Det vil ta ca. 45 minutter. Intervjuet vil inneholde spørsmål om mobbing i kroppsøvingsfaget, om dine eventuelle erfaringer og tanker om disse. Dine svar fra intervjuet blir registrert elektronisk, notater og lydopptak.

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Veileder Ann- Kristin Nilsen og Kristine Brenden Solvang vil være de som har tilgang på opplysningene.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data, lagrer datamaterialet på ekstern harddisk.

Du vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon.
Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 3. Juni 2019. Opptakene vil makuleres ved prosjektslutt.

Formål med videre oppbevaring av notater vil være til arkivering for senere forskning. Notatene vil lagres på ekstern harddisk og det vil kun være Kristine Brenden Solvang som har tilgang på det. Personopplysningene vil være anonymisert.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- [Høgskulen på Vestlandet] ved [Kristine Brenden Solvang, kristine.solvang96@hotmail.com eller Ann- Kristin Nilsen Ann-Kristin.Nilsen@hvl.no.
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen Kristine Brenden Solvang

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

Ann-Kristin Nilsen

Kristine B. Solvang

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Mobbing i kroppsøvningsfaget*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

at jeg når som helst kan trekke meg fra prosjektet

at mine utsagn kan brukes videre til en masteroppgave og behandles utenfor EU – hvis aktuelt

at opplysninger om meg behandles konfidensielt og anonymt.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 31 Mai 2019

(Signert av prosjektdeltaker, dato)